

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Kolejny tom „Roczników Humanistycznych” zeszyt 7: Słowianoznawstwo, który oddajemy do Państwa rąk, różni się nieco swym charakterem od tomów poprzednich. Jest on w całości poświęcony problematyce białorutenistycznej. Białorussica gościły dotychczas na łamach naszego wydania zdecydowanie rzadziej niż rossica czy ucrainica. A przecież badania białorutenistyczne rozwijają się od lat w wielu ośrodkach badawczo-uczelnianych w Polsce (Białystok, Kraków, Olsztyn, Opole, Lublin, Warszawa, Wrocław). Potrzeba zatem, aby refleksje naukowe nad białoruską literaturą, językiem, historią, wciąż zbyt mało znanymi przeciętnemu sławiście, były podejmowane i prezentowane na łamach periodyków naukowych. Nasz białorutenistyczny tom ukazuje się w momencie, gdy sytuacja na Białorusi jest niezwykle złożona. Spodziewane odrodzenie narodowe Białorusinów po proklamowaniu niepodległości Białorusi w 1991 roku nie nastąpiło. Ranga języka białoruskiego z roku na rok maleje. Postępuje również ograniczanie wolności słowa i niszczenie niezależnych mediów białoruskich. Prezydent Alaksandr Łukaszenka, sprawujący ową funkcję już 11 lat, gorący zwolennik integracji Białorusi i Rosji, w Polsce ukazywany jest niemal zawsze w negatywnym świetle jako osoba, której nieznana jest kultura polityczna, wróg demokracji i autokrata¹. Również stosunki polsko-białoruskie stały się w ostatnim czasie niezwykle napięte. Sytuacja ta nie napawa optymizmem i niekorzystnie wpływa na postrzeganie Białorusi w świecie. Dlatego tak ważne jest – jak sądzę – zainteresowanie ludzi nauki, nie tylko białorutenistów, białoruskim językiem, literaturą, historią, kulturą. Mamy nadzieję, że niniejszy tom przyczyni się do tego, że ta *terra incognita* – Białoruś (jak nazwał ją Sakrat Janowicz)² choć w pewnym stopniu zostanie poznana, a zaprezentowane tu problemy –

¹ Zob. na ten temat: Т. Ф і р ы с ю к, *Аляксандр Лукашэнка на старонках „Рэчэзру-сполітэй”*, „Край”. Polonica-Albaruthenica-Lithuanica, 2002, nr 3-4, s. 64-71.

² S. J a n o w i c z, *Terra incognita: Białoruś*, Białystok 1993.

głównie literackie i językowe, będą inspiracją do dalszych, pogłębionych studiów.

Prezentowany tom dedykujemy Profesorowi Aleksandrowi Barszczewskiemu, wybitnemu historykowi literatury białoruskiej, poecie, tłumaczowi, wreszcie wspaniałemu pedagogowi, obchodzącemu w tym roku jubileusz 75-lecia urodzin. Wyjątkowe zaangażowanie Pana Profesora w pracę naukową i dydaktyczną, wiedza i doświadczenie przekazywane całym pokoleniom studentów i młodych pracowników nauki, na długo pozostanie w naszej pamięci. W imieniu Komitetu Redakcyjnego „Roczników Humanistycznych” zeszyt 7: Słowianoznawstwo, a także swoim własnym, składam Panu Profesorowi najserdeczniejsze życzenia dalszej wieloletniej aktywności zawodowej w dobrym zdrowiu. Życzę również, aby ten ogromny wkład, jaki wniósł Pan Profesor w rozwój badań białorusnistycznych, udokumentowany tak licznymi publikacjami naukowymi, pozostawił trwałą ślad nie tylko w polskiej, ale i w światowej białorusnistyce.

Niniejszy tom składa się z trzech części. Pierwsza część związana jest bezpośrednio z osobą Profesora Aleksandra Barszczewskiego i zawiera Jego biografię, wykaz publikacji (naukowych, popularno-naukowych i literackich), a także najnowszy artykuł historycznoliteracki pt. *Антыбальшавіцкія ды антымперскія ідэі на старонках беларускага эміграцыйнага часопіса „Рух”*. W części drugiej zamieszczone zostały artykuły poruszające różne problemy z zakresu białorusoznawstwa. W tej części znajdziemy 12 artykułów. Obok prac badaczy reprezentujących polskie ośrodki uczelniane (UW, UwB, UMCS, KUL), publikujemy 5 prac białoruskich uczonych z Mińska i Grodna. Zamieszczone w niniejszym tomie prace mają różnorodny charakter zarówno pod względem tematycznym, jak i metodologicznym. Kompozycja tomu została jednakże tak pomyślana, aby zaprezentowane artykuły, pomimo wyraźnej wewnętrznej różnorodności, tworzyły zwartą całość. Blok artykułów otwiera praca Jana Traciaka, badacza z Grodna, który w tekście pt. *Каталіцкі фактар у развіцці й фармаванні беларускай культуры ў XIX ст.* ukazał problem kształtowania się kultury białoruskiej w XIX wieku z uwzględnieniem w tym procesie szczególnej roli Kościoła katolickiego. Artykuł młodej badaczki z Mińska, Wolhi Kryczko, pt. *Урачыстае красамоўства св. Кірылы Тураўскага ў даследаваннях Вацлава Грыневіча*, stanowi nowe i oryginalne spojrzenie na spuściznę literacką Cyryla Turowskiego. Praca Natalii Rusieckiej, pt. *Ад жанчын пісьменных да пісьменніц: жаночая творчасць у даўняй Беларусі*, stanowiąca kontynuację zainteresowań autorki literaturą kobiecą w dawnej Białorusi, przybliżyła nam twórczość literacką mało znanych pisarek epoki baroku z terenów Wielkiego Księstwa Litewskiego (Konstancji Sanguszkowej, Anny Mycielskiej, Salomei Reginy Pilsztynowej-

Rusieckiej i Teofili Glińskiej). Kolejny artykuł młodej doktorantki z Mińska, Zosi Tyczynej, poświęcony jest najważniejszemu utworowi XIX-wiecznego pisarza Jana Barszczewskiego, *Szlachcic Zawalnia, albo Białoruś fantastyczna* i ukazuje go przez pryzmat symboliki nocy, zimy i snu (*Паэтыка ночы, зімы і сну ў „Шляхціцу Завальні” Я. Баршчэўскага*). Artykuł lubelskiego socjologa Ryszarda Radzika prezentujący wizję społeczeństwa białoruskiego w poemacie *Nowa ziemia* klasyka literatury białoruskiej Jakuba Kołasa (wł. Kanstancin Mickiewicz), stanowi ciekawą próbę nowego, odmiennego od dotychczasowych, spojrzenia na ów utwór (*„Nowa Ziemia” – obraz społeczeństwa w poemacie Jakuba Kołasa*). Pion literaturoznawczy zamyka praca Beaty Siwek, która skoncentrowała się na problematyce estetycznych poszukiwań białoruskiej poetki emigracyjnej Natalli Arsienniej i ukazała wpływ impresjonizmu i akmeizmu na jej przedwojenną twórczość (*O estetycznych poszukiwaniach Natalli Arsienniej*).

Dalej mamy sześć prac poruszających problematykę lingwistyczną. Białoruski językoznawca Siarhiej Zaprudski zaprezentował bardzo szczegółowo przebieg kampanii o kulturę białoruskiego języka literackiego na Białorusi w latach trzydziestych XX wieku (*Кампанія за культуру мовы ў Беларусі ў 1930-я гады*). Nina Barszczewska w tekście pt. *Русыфікацыйныя працэсы ў Беларусі ў ацэнцы Станіслава Станкевіча* ukazała stosunek Stanisława Stankiewicza do rusyfikacyjnych procesów zachodzących na Białorusi. Leonarda Dacewicz w artykule pt. *Nazwiska polskie i ich wschodniosłowiańskie ekwiwalenty jako odzwierciedlenie historycznego osadnictwa na Podlasiu* na przykładzie kilkunastu podobnie brzmiących nazwisk polskich i wschodniosłowiańskich wyjaśniła genezę oraz zasięg funkcjonowania tego zjawiska. Michał Sajewicz w pracy pt. *Deadiektywne osobowe nomina subiecta z formantem słowotwórczym –ač w gwarach białoruskich okolic Narewki na Białostocczyźnie* zajął się opisem typu słowotwórczego deadiektywnych nazw subiektów z formantem słowotwórczym-ač w gwarach białoruskich okolic Narewki na Białostocczyźnie. Młoda lubelska lingwistka Agnieszka Borowiec skoncentrowała swą uwagę na polskich rzeczownikach nieliniarnych w leksykografii polsko-białoruskiej (*O tzw. rzeczownikach nieliniarnych w leksykografii polsko-białoruskiej*). Cenny wkład w polskie białorusoznawstwo wnosi artykuł Jolanty Kondratiuk, zamykający blok artykułów językoznawczych, poświęcony interferencji językowej w warunkach białorusko-rosyjskiego bilingwizmu (*Лексическая интерференция в условиях белорусско-русского двуязычия*).

W trzeciej części niniejszego tomu publikujemy cztery recenzje nowych książek poświęconych problematyce białorusnistycznej.